

BÖLÜM 48

I- Mardin'in Kimliği, Tarihi Mirası ve Geleceği

Mardin, taş evleriyle örülü sokaklarında yüzyılların hikâyesini fısıldayan, geçmişin ve bugünün kesişim noktasında duran eşsiz bir şehirdir. “Mardin Tarihi Kimliği” adlı bu kitabın ikinci baskısında, şehrin kadim geçmişinden günümüzdeki dönüşümlerine uzanan geniş bir yelpazeyi ele aldım. Bu son bölümde, Mardin'in geçmiş tarihini, kimlik mücadelesini ve gelecek vizyonunu bir araya getirerek kapsamlı bir değerlendirme sunmayı amaçlıyorum.

1-Tarihin Katmanları: Salgın, İskan ve Aidiyet Tartışmaları

Mardin'in hikayesi, M.S. 442 yılında başlayan ve yaklaşık yüz yıl süren büyük veba salgınıyla kesintiye uğramış, adeta terk edilmiş bir coğrafya olma deneyimiyle başlar. Şehir, M.S. 542 yılına kadar süren bu sessizliğin ardından, Sasaniler Dönemi Hükümdarı **II. Hüsrev tarafından hiçbir güç kullanılmadan boş olarak yeniden iskâna açılmıştır**. Bu tarihi gerçeklik, Mardin üzerinde günümüzde hak iddia eden tüm etnik grupların, şehre yönelik “tarihi hak” iddialarının gerçekçi olmadığını ortaya koymaktadır. Şehir, fetihten ziyade, yeniden iskânla hayat bulmuştur.

Mardin'in kaderi, 1104 yılında **Artuklu Necmeddin İlgazi** ile yeniden şekillenmiştir. Artuklu Beyi, yanında getirdiği **otuz bin çadırılık (Döğer boyundan) büyük bir Türk kitlesiyle**, kaleye sığamadığı için bugünkü antik kenti kurarak yerleşime açan kişidir. Bu Artuklu yerleşimi, günümüze kadar camileri, medreseleri, hanları, hamamları, kervansarayları ve vakıflarıyla ayakta kalmış, şehrin silüetini ve ruhunu belirlemiştir. Bu nedenle **“Mardin demek Artuklu demektir”** ifadesi, şehrin kimliği açısından büyük önem taşımaktadır. 12 Kasım 2012 tarihli 6360 sayılı kanun ile Mardin ilinde, Mardin Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere Mardin Merkez ilçe sınırları içerisindeki köyler ile belediyelerden oluşan Artuklu ilçesi ve aynı adla Artuklu Üniversitesinin kurulması, bu tarihi mirasa yapılan önemli bir vurgudur. Bu düzenlemeyi yapan ve Mardin'de Artuklu kimliğini yeniden canlandıran başta

dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve Cumhurbaşkanı Abdullah Gül olmak üzere katkısı olan herkese şükranlarımızı sunarız.

Aşağıdaki tablo, Mardin'in M.S. 542'den günümüze kadar hangi uluslar tarafından kaçar yıl hüküm sürüldüğünü ve hakimiyet kimliğini gözler önüne sermektedir:

Tarih	Hakimiyet Süresi	Devlet	Kimliği
542-588	46 Yıl	Sasaniler	İran (Fars)
588-640	52 Yıl	Persler	İran (Fars)
640-656	16 Yıl	Hazreti Ömer dönemi Fetih İYAZ BİNGANEM (Beni Rabia Kabilesi)	Arap Müslüman
656-696	40 Yıl	Emeviler (Beni Rabia) Kabilesi	Arap Müslüman
696	1 Yıl	Mardin Doğu Roma Dönemi Roma İmparatoru II. Justinianos Büyük Katliamlar Yaparak Arapları Kılıçtan Geçirir.	Roma
696- M.S 750	54 Yıl	Emeviler Döneminde Mardin Arap Halife Abdülmelik'in orduları Hristiyanları kılıçtan geçirerek hâkimiyetlerine son vermiştir.	Arap Müslüman
750-885	135 Yıl	Mardin Abbasîler Dönemi	Arap-Türk Abasi Ordusunun önemli bir bölümü Türk.

885-965	80 Yıl	Mardin Hamdaniler Dönemi.	Abasi Emiri eskiden Hristiyan olan Beni Taglib aşireti
M.S. 965-988	23 Yıl	Mardin Bizans Dönemi	Nikeforos Fokas Roma Emrinde Ermeni
988-1071	83 Yıl	Mardin Mervânîler Dönemi Arap Hanedanıdır. Mervânîlerin kurucusu Ebu Abdullah el-Hüseyin bin Düstek el-Baz dır.	Müslüman Arap
1071-1105	24 Yıl	Selçuklular adına Mervaniler	Türk Müslüman Türk İskânı Hız kazandı.
1105-1409	305 Yıl	Artuklular	Türk Müslüman
1409-1432	23 Yıl	Kara Koyunlular	Türk Müslüman Şii Meshebine Meyilli
1432-1508	76 Yıl	Mardin de Ak Koyunlular	Türk Müslüman Şii Meshebi
1508-1514	6 Yıl	Safavi	Türk Müslüman Şii Meshebi
1514-1923	409 Yıl	Osmanlı	Türk Müslüman Sünni
1923-Dünya Durdukça		Türkiye Cumhuriyeti Devleti	Türk Müslüman Laik

Bu tarihi sürece bakıldığında, Mardin’i yurt edinmek üzere şehri kuran yerel halkın temelini Türklerin oluşturduğu, “Türkistan’dan” Anadolu’ya gelen kadim bir varlık olduğu anlaşılmaktadır. Bilimsel veriler, **M.Ö. 13 bin yılda, yani yaklaşık 15 bin yıl önce “Ön Türklerin” Anadolu’ya geldiğini;** toprağı işlemeyi, hayvanları evcilleştirmeyi, yazıyı kullanmayı ve tekerleği keşfetmeyi bildiklerini göstermektedir. Bu bilgi birikimiyle, Anadolu’nun “Dip Kültürünü” Türklerin oluşturduğu güçlü kanıtlarla desteklenmektedir. 18. yüzyıla kadar “Orta Asya” olarak bilinen coğrafyanın adının “TÜRKİSTAN” olması ve Avrupa’da “Türkler geliyor” diye çocukların korkutulması, bu kadim Türk varlığının küresel hafızadaki yerini gösterir. “Türkler 1071 yılında Anadolu’ya ilk kez geldiler” yanılgısı, Müslüman Türklerin Anadolu’ya yeniden gelişini ifade etmektedir; oysa Anadolu, öncesinde de Türk izlerini taşımaktaydı. Göbeklitepe gibi arkeolojik keşifler de bu tarihi yeniden yazma potansiyeli taşımaktadır.

2-”Türk” Kelimesi ve Milli Aidiyet: Bir Ayrımcılık Değil, Kucaklama

“Türk” kelimesini ırkçılıkla yan yana gösterme gayreti asla kabul edilemez. Bu ifadeyi ırkçılık olarak gösterenler, aslında Arap-Kürt ırkçılığı yapmaktadır. Osmanlı’yı kuran Osman Bey’in devletine “Türk Devleti” değil de “Osmanlı Devleti” demesi, veya son Türk Devletini kuran Atatürk’ün “Atatürk Devleti” adını vermek yerine **“Türkiye Cumhuriyeti Devleti”** adını vererek, her etnik kökeni, her inancı **Türk Milleti** adı altında birleştirmesi, bu kelimenin milli bir aidiyetin adı olduğunu gösterir. Bu coğrafyanın adı Türkiye, burada yaşanan kültür Türk kültürüdür. T.C. Devletini kuran kurucu irade Türk’tür. Doğal olarak bu coğrafyada yaşayanlar da etnik köken ve inançlarına bakılmaksızın Türk Milletidir. Bayrağımız Türk Bayrağı, dilimiz Türkçedir.

Türklerin Anadolu’ya gelişi, özellikle Gregoryen Ermeniler için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bizanslıların baskılarına maruz kalan Ermeniler, Türklerin hoşgörüsünü daha önceden tanıdıkları için onların hakimiyetini arzulamışlardır. İstanbul Ermeni Patrikliği yapmış Malachia Ormanian’ın “L’Eglise Armenienne” isimli eserinin 1910 tarihli baskısının Önsözündeki “Türkler, kendi idareleri altında bulundurdıkları halkların durumlarında hiçbir değişikliğe gitmiyordu. Kuran’ın emirlerini tebliğ etmekle yetiniyordu... Bu müsait ortamdan yararlanan Hristiyanlar, en iyi şekilde teşkilatlanıyor ve Türk idaresi altında özel hayatlarını yaşıyorlardı” ifadeleri, **Türk Hoşgörüsünün** en dikkat çekici örneğidir.

Ne yazık ki, Mardin'i yöneten Artuklular, Karakoyunlular, Akkoyunlular, Safeviler ve Osmanlılar gibi Türk kökenli devletler, Türk olmayanlara gösterdikleri hoşgörüyü zaman zaman kendi soydaşlarına, özellikle Şii Türkmenlere göstermemişlerdir. Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim'in Mardin'i Safevilerden almak için arkadaşı İdrisi Bitlisi vasıtasıyla Kürt isyanları çıkarttırması.

Mardin halkının Yavuz Sultan Selim'e bağlılığı sağlanmasına rağmen İdrisi Bitlisi'nin Mardinli Şii halka ait ne kadar kırmızı külah varsa toplatarak lağım çukurlarına attırması, o gün için Mardin'de yaşayan halkın büyük bir bölümünü oluşturan Şii Türkmenlerin onur kırıcı bir uygulamayla karşılaşmasına neden olmuştur. Bu durum, kimliklerini gizlemelerine ve zaman içinde kaybetmelerine yol açmış, Mardin'de neden Alevi inancına sahip kimsenin olmamasının en önemli kanıtlarından biri olmuştur.

3-Cumhuriyet Dönemi ve Mardin'in Dönüşümleri

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, anti-emperyalist bir savaşım sonunda gerçekleşmiş ve çoğunluğu Müslüman olan Doğu'daki sömürge toplumlara örnek teşkil etmiştir. Kurtuluş Savaşı'nda kurucu iradenin yanında olanlar da dâhil olmak üzere, başta toprak ağaları, aşiret reisleri ve halk üzerinde ferdi üstünlük sağlamış kişi ve aileler, yeni kurulan eşit ve özgürlükçü yapıya zarar verme ihtimali nedeniyle zorunlu iskana tabi tutularak Mardin'den uzaklaştırılmıştır. Köylünün eğitime önem verilmiş ve bir kısım köylüye toprak dağıtılmıştır.

1923-1938 yılları arasında, başta Türk Ocakları ve sonrasında Halkevleri, Mardin'de adeta bir eğitim ve öğretim kurumu gibi çalışmış, halkın büyük desteğini alarak hedeflenen çağdaş medeniyet seviyesini hayatın her yönünde yakalamıştır. Bu dönem, devlet-millet işbirliğinin en önemli dönemi olup olumlu meyveleri gelecek yıllarda belirgin bir şekilde görülmüştür.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de vefatından sonra İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı dönemi, İkinci Dünya Savaşı'nın gölgesinde geçmiştir. İnönü'nün akılcı dış politikası sayesinde Türkiye savaş dışında kalmayı başarmıştır. Ancak tek parti yönetiminin aristokrat bir görüntü sergilemesi ve **Varlık Vergisi**'nin halk arasında hoş karşılanmaması, özellikle Müslüman olmayan ahalinin (Süryaniler, Ermeniler) Mardin'den başta Lübnan olmak üzere ülke dışına yoğun göç etmesine neden olmuştur. Bu durum, Mardin'de yaşanan ilk kırılma noktalarından biri olarak sermaye sahibi gayrimüslimlerin şehri terk ettiği yıllar olarak hafızalarda yer etmiştir.

Bu dönemde yaşanan Nasturi Ayaklanması (1924), Raçkotan ve Raman'da tedip Harekatı (1925), Şeyh Said İsyanı (Şubat - Nisan 1925), Asi Resul Ayaklanması (1929 Eruh), Savur Tenkil Harekâtı (26 Mayıs-9 Haziran 1930) gibi ayrılıkçı ayaklanmalar ve bunların sonucundaki zorunlu ikametler ve yurt dışı göçler, Mardin'in kültürel yapısında önemli değişikliklere zemin hazırlamıştır.

Çok partili döneme geçişle birlikte (1950 sonrası), T.C. Devleti'nin kuruluş ilkeleri ve yasalar yok sayılarak zorunlu iskan kaldırılmış, din siyasete alet edilmiş ve oy uğruna milli uyanışın dizginlendiği bir dönem yaşanmıştır. Bu dönemde toprak dağıtılan köylülerin topraklarını yeniden ağaların mülkiyetine geçmesi, ticaret ve sanat hayatındaki gayrimüslim ahalinin Beyrut ve İstanbul'a yoğun göçü hızlandırmıştır. 1954-1960 yılları arasında Mardin'e 4 vali atanması, şehrin kamu görevlileri için bir "sürgün şehri" olarak algılandığına işaret etmektedir. Bu dönemde göreve atanan kamu görevlilerinin yasa dışı fiilleri ve hoş olmayan davranışları, "Türklük gurur ve şuurunun" büyük yaralar almasına neden olmuştur. Ayrıca, bu yıllarda artan göç ve köyden kente geçişler sırasında, ağalardan ve aşiret reislerinden cesaret alan bazı kişilerin Ermeni, Süryani mülklerini yağmalaması, hatta ibadethanelerini konut olarak kullanmaya başlaması, şehrin fiziki yapısının tahribat yıllarına girmesine ve mezarlık alanlarının dahi gecekonduyla dolmasına yol açmıştır. Demokrat Parti döneminde 677 sayılı yasanın (tarikat ve unvanların kaldırılması) görmezden gelinmesi, Mardin'de "ırfanı hür, vicdanı hür" nesillerin azalmasına ve kişisel gelişimin önüne geçilmesine neden olmuştur.

27 Mayıs 1960 askeri darbesi, Mardin'de bir bayram havasında büyük bir mitingle kutlanmış, halkın "Yaşasın İsmet Paşa" sloganları halen kulaklarda çınlamaktadır. Ancak 1960-1970 yılları arasında yoğun göçler ve eğitim kalitesinin kötüleşmesiyle milli kimliğin zayıfladığı ve birlikte yaşama kültürünün yara aldığı görülmüştür.

12 Mart 1971 Muhtırası dönemi ve sonrasında, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Biz ne bolşeviz ne de komünist; ne biri ne diğeri olamayız. Çünkü, biz milliyetperver ve dinimize hürmetkarız" sözlerine rağmen, CHP'nin bu yıllarda "her fraksiyondan komünist dünya görüşlerinin hamisi" haline gelmesi, Mardin gibi şehirlerde kardeşin kardeşe, komşunun komşuya farklı gözlerle bakmasına yol açmıştır. Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ dönemindeki 3,5 aylık ideolojik eğitimlerle yetiştirilen "Komünist ve Sosyalist gençlerin" 1974 sonrası yapılanması, iki binli yıllarda sınavlarda sıfır çeken öğrencilerin rekor kırmasına yol açmıştır. 1975'teki Türkeş'in Diyarbakır mitinginin sabotajı,

PKK'nın ilk sürümü olan Devrimci Doğu Kültür Derneği mensuplarının içinde olduğu kişilerce gerçekleştirilmiş, adeta bir isyan provası sergilenmiştir. Bu yıllar, Mardin için barış ve kardeşlik duygusunun en büyük yarayı aldığı yıllar olarak tarihteki yerini almıştır. 1970-1980 yılları arasında CHP'nin hoşgörüsü ve desteği ile himaye edilen bu gruplar, ülkede terör estirmiş, binlerce ülkücü genci şehit etmiş, güç mücadelesi içine girerek birbirlerine hayat hakkı tanımamıştır. Filistin kamplarında silahlı eğitim alarak ülkeyi silahlı devrim yoluyla ele geçirmek istemeleri, bu dönemin karanlık yüzünü oluşturmuştur.

12 Eylül 1980 askeri darbesi, Türkiye tarihinin en kara lekelerinden biridir. Bu darbe, düşünemeyen ve düşünmeye çekinen bir toplumun ortaya çıkmasına neden olmuş, Diyarbakır cezaevinde yaşananlar PKK'nın doğmasına zemin hazırlamıştır. Mardin, bu yıllarda büyük şehirlere yoğun göç vermiş, köyden gelenlerin uyum sağlayamaması, şehrin fiziki yapısının tahrip edilmesi, mezarlık alanlarının dahi gecekondularla dolması gibi sonuçlar doğurmuştur.

4-Yakın Dönem Politikaları ve Toplumsal Değişim (2003-2018)

2003-2018 yılları arasında uygulanan politikalar, Mardin'i ve tüm ülkeyi derinden etkilemiştir. Siyasi İstikrar Analisti Serdar Sement'in değerlendirmelerine göre, terör örgütü PKK'nın Türkiye'ye insani, siyasi, ekonomik ve hukuki maliyetleri muazzam düzeydedir. Sement, sadece kamu harcamalarını baz alarak, 20 yılda milli gelirin yüzde 1.5 geriye düştüğünü, yani her yıl 10-12 milyar dolar kayıp yaşandığını belirtmiştir. 1987-1998 yılları arasında Türkiye'nin savunma harcamalarının milli gelirden aldığı payın yüzde 2.5'tan yüzde 5-6'ya çıktığı, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın derdest edilmesiyle düşüşe geçen harcamaların 2009'dan itibaren PKK baskısıyla yeniden arttığı ifade edilmiştir.

Bu dönemde ortaya çıkan bir diğer tehdit ise **FETÖ terör örgütüdür**. Bu sözde cemaatin ülkeye verdiği zarar tahminlerin çok üzerindedir; 241 şehit ve yüzlerce yaralı bırakmıştır. Maddi zararların milyarları bulduğu bir gerçektir. Örgütün yaygınlığının yüzde 2-3 civarında olduğu belirtilse de, üyelerinin çok etkin yerleri işgal etmesi ve 1970'li yıllardan itibaren iki nesli etkileyerek militan ve taraftar toplaması, tehlikenin boyutunu büyütülmüştür. Özellikle liderin ABD'de olması nedeniyle 1997'den itibaren etkinliğini korkusuzca icra etmiştir. 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden sonra 60 bine yakın kamu görevlisinin işten el çektirilmesi, 70 bin civarında kişinin soruşturma safhasında olması ve gözaltına almaların devam etmesi, bu durumun vahametini göstermektedir. Bu kadar suçluyla yaşamak ülke için zor olacaktır.

FETÖ'nün en korkunç tarafı ise takiyeyi kolayca yapabilmeleridir. Kendilerini Atatürkçü olarak lanse edenlerin bile varlığı, darbe gecesi okutulan bildirilerde Atatürk'ten bahsetmeleri, takiyede ne kadar ileri olduklarının göstergesidir. Türkiye'deki tüm darbe ve post-modern darbelerde hep Atatürk'ten bahsedilmesi hazin bir gerçektir. Mustafa Kemal Atatürk'ün askerlik ve din ile devlet idaresinin ilişkisini kesen bir lider olduğu ve darbe hareketlerinin karşısında olduğu unutulmamalıdır.

Kahraman Türk ordusuna Balyoz, Ergenekon, Poyrazköy ve Askeri Casusluk gibi davalar açılarak vatanını milletini seven rütbeli askerlerin tasfiye edilmesi, basın ve muktedir siyasetin teşvikiyle desteklenmesi çok hazindir. Orduyu zayıflatan ve devletin kılcal damarlarına kadar sızdırılan dini kisveli dış güçlerin maşası FETÖ örgütü, 15 Temmuz 2016'da hain darbe teşebbüsünde bulunmuştur.

2018 yılı itibarıyla, 1938'den bu yana görev yapan tüm iktidarların siyasi Saiklerle göz ardı ettikleri anayasal hükümler ve anayasa güvencesindeki yasaların uygulanmaması, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılma nedenlerini yeniden oluşturmuştur. En çok güvenilen kurum olan ordunun aynı güven duygusunu verip vermediği, adaletin mülkün temeli olup olmadığı, ekonomik göstergelerin güven verip vermediği, dış borç ve bu borca ödenen faizin sonun başlangıcı olup olmadığı, eğitim kalitesinin benzer ülkelerin neresinde olduğu gibi sorular acı bir şekilde ortadadır.

FETÖ, PKK, DEAŞ ve benzeri terör örgütlerinin kaç vatandaşımızı bu ülkenin aleyhine devşirdiği düşündürücüdür. Bugüne kadar gelmiş geçmiş tüm ülkeyi yönetenler bu konuda vebal altındadır. Devşirilen vatan evlatlarının devşirilmesine müsaade edilmemeliydi. Bugün bu insanların ülkeye zarar vermesini engellemek için uygulanan tedbirler, aileleri ile birlikte kin ve nefretlerinin artırılmasından başka bir işe yaramamaktadır.

5-Açılım Sürecinin Kanlı Yüzü: Sosyolojik ve Psikolojik Tahrifat

Türkiye'nin yakın tarihinde "açılım süreci" olarak adlandırılan dönem, ülkenin güneydoğusunda yaşanan terör sorununa kalıcı bir çözüm bulma umuduyla başlatılmıştı. Bu süreç, toplumun farklı kesimlerinde büyük beklentiler yaratmış, çatışma yerine diyalogun, silah yerine siyasetin öne çıkacağı inancını güçlendirmişti. Ancak beklentilerin aksine, bu süreç şiddetin daha da tırmanmasına

ve PKK terör örgütünün şehirlerde hendekler kazarak, halkın yaşam alanlarını hedef almasına yol açtı.

Bu süreçte yaşananlar, Mardin gibi terörden doğrudan etkilenen şehirlerde derin **sosyolojik ve psikolojik tahribatlara** neden oldu:

- **Güvensizlik ve Paranoya:** Hendek operasyonları, sokağa çıkma yasakları ve sürekli devam eden çatışmalar, halk arasında derin bir güvensizlik ortamı yarattı. Komşuların birbirine şüpheyle bakmasına, kimin teröre destek verdiği kimin devlete sadık kaldığı konusunda belirsizliklerin artmasına neden oldu. Bu durum, toplumsal dokuyu parçalayan bir **paranoya** haline dönüştü.
- **Travma ve Psikolojik Yük:** Çatışmaların ortasında kalan siviller, evlerini kaybetme, sevdiklerini yitirme, ölüm korkusuyla yaşama gibi travmatik deneyimler yaşadılar. Çocukların oyun alanları, okullar, hastaneler savaş alanına döndü. Bu durum, bölge insanında **kronik stres, anksiyete, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB)** gibi psikolojik rahatsızlıkların yaygınlaşmasına yol açtı. Geleceğe dair umutlar soldu, motivasyon düştü.
- **Sosyal İlişkilerin Bozulması:** Terör, toplumsal bağları zayıflattı. İnsanlar, terör örgütünün dayatmaları ve devletin güvenlik tedbirleri arasında sıkışıp kaldı. Akraba ve komşuluk ilişkileri zarar gördü, birçok aile göç etmek zorunda kaldı, bu da toplumsal dayanışmayı bitirdi. Mardin'in çok kimlikli yapısı, bu süreçte ayrıştırıcı unsurlarla karşı karşıya kaldı.
- **Ekonomik Çöküş:** Güvenlik endişeleri, bölgedeki ekonomik faaliyetleri durma noktasına getirdi. Tarım, hayvancılık, turizm ve ticaret ağır yara aldı. İşsizlik arttı, yoksulluk derinleşti. Bu durum, özellikle gençleri umutsuzluğa sürükleyerek, bir kısmını terör örgütlerinin veya organize suç çetelerinin ağına düşme riskiyle karşı karşıya bıraktı.
- **Kimlik Karmaşası ve Aidiyetsizlik:** Sürekli çatışma ortamı, özellikle genç nesillerde **kimlik karmaşasına** yol açtı. Bölgesel aidiyet duygusu ile ulusal aidiyet duygusu arasında bir gerilim yaşandı. Terör örgütünün propagandası, gençlerin devlete ve millete olan bağlılıklarını sorgulamalarına neden oldu.

6-Terörsüz Türkiye Çabaları ve Muhtemel Sonuçları

Kanlı “açılım süreci” sonrasında Türkiye, terörle mücadele stratejilerini gözden geçirerek, hem güvenlik odaklı operasyonlarını kararlılıkla sürdürmüş hem de toplumsal barışı yeniden inşa etmeye yönelik çabalarını yoğunlaştırmıştır. “Terörsüz Türkiye” hedefi, sadece silahlı mücadelenin sona ermesi değil, aynı zamanda toplumun sosyolojik ve psikolojik olarak iyileşmesi anlamına gelmektedir.

Bu çabaların muhtemel sosyolojik ve psikolojik sonuçları Mardin özelinde şöyle özetlenebilir:

1. **Güven Ortamının Yeniden Tesisi:** Terörle mücadelenin başarısı ve bölgede sağlanan güvenlik, insanlar arasında kaybolan **devlet-vatan-daş güvenini** yeniden tesis edebilir. Bu, yatırım ortamını iyileştirecek ve ekonomik kalkınmayı tetikleyecektir. Güvenin artmasıyla, insanlar yeniden komşuluk ilişkilerine dönebilir, sosyal aktiviteler canlanabilir.
2. **Psikolojik İyileşme ve Toplumsal Dayanıklılık:** Terör eylemlerinin azalmasıyla birlikte, bölge halkı üzerinde biriken psikolojik yük hafifleyecektir. Devletin ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) yürüteceği **psikososyal destek programları**, travma yaşayan bireylerin iyileşmesine yardımcı olabilir. Özellikle çocuklara ve gençlere yönelik psikolojik danışmanlık hizmetleri, onların gelecek kaygılarının giderilmesinde kritik rol oynayacaktır. Bu durum, toplumsal dayanıklılığın artmasını sağlayacaktır.
3. **Ekonomik Canlanma ve İstihdam Artışı:** Güvenliğin sağlanması, Mardin’in tarihsel ve kültürel potansiyelini turizm ve ticaret alanında tam anlamıyla kullanmasına olanak tanıyacaktır. Yeniden canlanan çarşılar, oteller, restoranlar ve diğer ticari işletmeler, gençlere ve kadınlara yeni istihdam olanakları sunacaktır. Bu ekonomik iyileşme, yoksulluğun azalmasına ve bölgeden dışarıya olan göçün yavaşlamasına katkı sağlayabilir.
- **Tarım ve Hayvancılık:** Bölgenin verimli toprakları ve hayvancılık potansiyeli, güvenlik sağlandıkça daha etkin bir şekilde değerlendirilebilir. Devlet destekleri ve modern tarım teknikleri ile çiftçiler yeniden üretime yönelebilir.

- **Turizm:** Mardin'in UNESCO Dünya Mirası adaylık süreci ve tarihi dokusu, terör tehdidi ortadan kalktığında büyük bir turizm potansiyeli sunar. Yerli ve yabancı turistlerin artması, şehir ekonomisine doğrudan katkı sağlayacaktır.

4. Eğitim Kalitesinin Yükselmesi: Güvenli bir ortam, eğitim kurumlarının daha verimli çalışmasını sağlayacaktır. Öğretmenlerin bölgede kalma oranları artacak, öğrencilerin okula devamlılığı sağlanacak ve eğitim kalitesi yükselecektir. Prof. Dr. Aziz Sancar gibi rol modellerin gençlere tanıtılması, bilime ve öğrenmeye olan ilgiyi artıracaktır. Eğitim seviyesinin yükselmesi, gençlerin terör örgütlerinin propagandalarına karşı daha bilinçli ve dirençli olmalarını sağlayacaktır.

5. Milli Kimliğin Güçlenmesi ve Hoşgörünün Yeniden İnşası: Terörün sona ermesi, Mardin'in çok kimlikli yapısını ayarıştıran unsurların ortadan kalkmasına yardımcı olabilir. Türk, Arap, Kürt, Süryani gibi farklı etnik ve dini grupların bir arada yaşama kültürünü yeniden inşa etme fırsatı doğacaktır. Özellikle **Cumhuriyet'in kurucu ilkeleri olan vatandaşlık bağıyla Türk olma bilinci ve hoşgörü** kavramları, bu süreçte yeniden vurgulanmalıdır. "Herkesin Türk milletinin eşit bir ferdi olduğu" anlayışı, toplumsal barışın temelini oluşturacaktır. Bu, ırkçılık ve ayrımcılık eğilimlerinin azalmasına katkı sağlayacaktır.

6. Adalet ve Hukukun Üstünlüğü: Terörle mücadelenin hukuk devleti ilkeleri içinde yürütülmesi, adalete olan güveni artıracaktır. Yargı süreçlerinin şeffaf ve adil olması, toplumun devlete olan bağlılığını güçlendirecektir. Bu durum, geçmişte yaşanan mağduriyetlerin giderilmesi ve gelecekte benzer sorunların yaşanmaması için zemin hazırlayacaktır.

7-Mardin: Bir Hikâyeler Diyarı ve Benim Mirasım

Mardin'in çok dilli ve çok kültürlü yapısını anlatırken, kendi ailemin hikâyesi bana eşsiz bir rehberlik ediyor. Bu şehir, sadece taş evleriyle değil, aynı zamanda farklı etnik ve dini kökenlerden gelen insanların iç içe geçmiş yaşamlarıyla da nefes alıyor. Benim hikâyem de bu zengin dokunun canlı bir örneği.

Köklerim: Musul'dan Ağrı'ya, Oradan Mardin'e

Babamın ailesi, dedemin büyük dedesi, **Musul'dan din adamı olarak Mardin'e atanmasıyla** bu topraklara kök salmış. Mardin, onlar için sadece

bir şehir değil, bir vatan olmuş. Dedem Tevfik Şimdi, Mardin'in köklü Türk ailelerinden **Şemdinzadelerden**, babaannem ise **Terekizadelerden Türk Kızı Zekiye** idi. Onların evliliğinden beş kız, beş oğlan dünyaya geldi. Bu, Mardin'in Türk kimliğinin güçlü bir temsilidir.

Annemin ailesinin hikâyesi ise daha çetin yollardan geçiyor. 1893 Türk-Rus Savaşı sonrası, **bir Türk aile olarak önce Ağrı Boztoprak Köyü'ne**, ardından Rus işgallerinin başlamasıyla yeni bir göç dalgasıyla yola çıkmışlar. Ancak bu zorlu yolculukta acımasız gerçeklerle yüzleşmişler: Yolda tam 55 kişi, Ermeni çeteler tarafından katledilmiş veya yol şartlarının zorluğuna yenik düşmüş. Mardin'e sağ salım ulaşan annemin büyük dedesi ve dedesi, bu kez de **zorba Kürt aşiret mensupları tarafından paralarına tamah edilerek katledilmiş**.

İşte bu noktada Mardin'in kader örücü yapısı devreye giriyor. Yedi yaşındaki dedem Ömer Orta ve beş yaşındaki kardeşi Süleyman, kaderin bir cilvesi olarak **Ayşe isminde şefkatli bir Kürt kadın tarafından evlat edinilip büyütülmüş**. Dedemi, usta bir **Ermeni Mimar olan İlyas Gendöre** yetiştirerek kendisi gibi bir sanatkar yapmış. Annem ise, Mardin'in köklü Türk ailelerinden İbrahim Mendo'nun kızı Nesrin ile evlendirilmiş. Nesrin'in büyükannesi de yine Mardin'in ileri gelen din alimlerinden **Şeyh Mahmut Türki soyundan** geliyor.

İnsanlığın Ortak Paydası: İyi ve Kötü

Bu detayları paylaşmamın asıl sebebi, Türk'ün, Kürt'ün, Arap'ın, Ermeni'nin içinde kötü insanların çıkabileceği gibi, **iyi insanların çok daha fazla olduğunu vurgulamak**. Benim çocukluğumda bu gerçeği en derinden hissettiğim yerlerden biri de komşularımızdı. Dedemin ustası **İlyas Gendöre, eşi Zahir (Badem Çiçeği) ve çocukları Sevim, Jorjet, İlyas, Cemil, Suphi, unutulmaz anılarımın kahramanları oldular**.

Özellikle Jorjet abla'nın İsviçre'ye rahibe olmak için gitmesi, Sevim abla'nın terzi Loran ile evlenip İstanbul'a taşınması, hep içimde bir özlem bırakmıştır. Bu ailenin ortanca çocuğu Cemil, benimle en çok ilgilenen kişiydi. Minik bakır kulplu yoğurt taşıma kabımla beni çarşıya götürüşünü, o küçücük kapla yoğurt alışımızı hiç unutamam.

Mahallemizin bir diğer renkli siması **Farha Abla** (nam-ı diğer Sıhher), Monte Kristo Kontu gibi Avrupa klasiklerinden masallar okuduğu için bizim için bir masal kahramanıydı. Evlenmemiş olması nedeniyle ona sürekli “Farha ablayı kiminle evlendirelim?” diye sorulur, ben de “Monte Kristo Kontu ile!”

derdim. O da tıpkı İlyas amcanın ailesi gibi Mardin’den ayrılarak Ankara’daki bir Ermeni kilisesinde yaşamaya başlamıştı.

Unutulmayan Misafirperverlik ve Boş Kubbede Hoş Seda

İlyas amcamlar İstanbul’a taşındıklarında, 1973 yılında onları ziyaret ettiğimde yaşadığım misafirperverliği asla unutamam. Bir hafta boyunca bir devlet büyüğüne gösterilecek özenle ağırlandı, hayatım boyunca kalbimde özel bir yer edindi. Sonradan öğrendiğime göre, bu değerli aile farklı ülkelere göç etmiş. Ben de bu “boş kubbede hoş bir seda” olarak yaşadığım sürece onları unutmayacağım.

Bu hikâye, Mardin’in çok kültürlü kimliğini sadece tarih sayfalarından değil, birebir yaşanmışlıklarla anlamamızı sağlar. Mardin, her kökenden insanın bir arada yaşayabildiği, iyi ve kötü insanların bir arada bulunduğu, ancak iyiliğin her zaman ağır bastığı bir yerdir.